

שקודם שנספח האדם לטסקי החיים ורגשי האות הגוף המוכרחים יכין לעצמו מעמד מוסרי חזק ונוכח, שיתקיים בנסיגות ההתנגדות של גלי הזמן, ולכן התפלה המכוונת לפעולה זו נערכת בשם פמידה. לוח הניכר ביותר אכרחם אבינו ע"ה, שהי' ראש למאמינינו, ועמד בעשרה נסיגות נפלאים, ועם כל הזמן המתנגרים אל הדרך העולה באור ד', שהסתערו להפיצו ולהדירו, נלחם למצא מעמד נכון וקום לעד. שיחה הקיפה התפלה, בשם משתתף עם צמחים ואילנות, שנקראו שיתום, על הפרחת הנפש בכוחת הרישים, המסתעפים באפן טבעי ע"י רגשת הנפש בעבודה שבלב. זה ראוי ביותר לעת מנחת ערב, שהאדם קרוב להסיר

מעליו את הטרידות, וזו תוכל נפשו להתרומם בטבעה, ורגשי הקדש הטבעיים, האצורים בתוכה לדבקה באלהים חיים ולהתגבר באהבתו ויראתו הטוהרה, יוספו פרי תנובה וישלחו בדים ופארות לזיוות כדמות אילן רב ואחד השתהים, התפרחה תטבעית האת מתוך יושר הנפש היא שרש להתגמת הדין, אל הנוטה מנתזב יושר של ארחות חיים, שמדת הדין בכל מה שיש לה חק טבעי, מדוקדקת היא אל המשנה דרכה נוסה מתגובה, והיא מדתו של יצחק, כדכתיב ופחד יצחק ה' ילי, וכדאמרי רבנן ברוב ביאור. אמנם עור רב יחרון לתפלה, שהיא מוצאת תכליתה ברמי והפעלה הערף, קודשי עליון הנגשים אל ד', שע"י התפלה ירומו וינשארו לפעולה הנבואה או קרוב לה, כד' טושיע א"יח סי' צ"ה, שהם פוגעים מעמדים יותר גדולים מהלכות הטבע, כי יתולמו הרבה על מצב הטבע הרגיל וידבקו באליהם חיים בטהר לב ונפש. לוח מוכשר הוא הלילה במנחתו והתבודדותו, וכמו שביאר החסיד בחוה"ל (שער אהבת ד' פ"ז) ביהרון תפלה הלילה, שהוא מאפשר להפיק גם במחנות נשאם וקדושים וחבואים שכליות נוראות, אשר לא יושגו בהכרח חושי החומר, לפני שהדברים המיושגים לפעולה מתחלכות השכליות המוטבעות באים הם שלא כסדר ההדרגה הטבעית מחקל אל הכבד, וע"פ דרכי עיונים בורדים המתלטים למערכה, כ"י-אם בפתע יגלה האור הגדול מנעם ד', אשרי כל זוכה לו, תקרא התפלה, מצד היוחה כוללת זאת המכלית, בשם פמידה, כדרך ההולך ופוגע, לא לפי ערך מדת מהלכו של ההולך לבדו כ"י-אם גם לפי ערך מדת קרבתו של הנפגע המתאים לזה, וכן ה"י באמת ביעקב אבינו ע"ה, שוראי השליטמו ג"כ התפלה לאתו החזינו תנבואי הנשגב של מראה תולדים וכל פריטי, שעל כן נתיחס לתפלתו שם פמידה, ויפגע במקום, והיא מתאמה לערכית.

אמר רבי חלבן אמר רב הוגא לעולם ירא אדם והיר בתפלת המנחה, שהרי אלהו לא נענה אלא בתפלת המנחה, שנאמר ויהי בעלות המנחה ויגש אליו הנביא ויאמר וה' ענני ענני ד' ענני וכי, רבי יוחנן אמר אף בתפלת ערבית,

כשמכוונים לאיזה מבוקש בתפלה, צריך לשים לב, שכונתנו היא להסיר את הרע והחשך מן העולם ולהגביר את הטוב ואת האור, של החיים האלהיים במילואם, שבהיפועו הוא ממצא לא רק חסרון אחד בלבד, אלא הוא משלים את כל החסרונות וממצא את כל המגומים כולם, ובגורל נשמטנו הרינו מפצים דוקא בשאלות הגמורה המוחלשות.

ה

לפעמים אנו מתחללים שיעשה הקב"ה בקשתנו ע"י המלאכים, ולפעמים מפרטים גם שמות של המלאכים, שהרי עיקר המבוקש של ענין התפלות כולן באמת ראוי שיהי' לא להשיג מה שהוא חפץ כ"י-אם לדבק עצמו לרצונו של מקום ב"ה, וכיון שתכלית הבקשה היא מילוא אמת רצונו יח, החפץ חסד, וכמו שהוא רצונו יח, להרבות חסדיו בעולם כן הוא רצונו שזה יתנה דוקא באותם הורכים, שסדר בהם את הנהגת העולם בהכמתו ורצונו בכיכול, אי"כ כמו שראוי להתפלל על עצם המבוקש הפרטי כן ראוי להתפלל שיתמצא ע"פ הסדרים השייכים לו, ואודרה, וזהו שלמותה של התפלה, שהוא מגלה בה את רצונו הוא, שיעשה רצונו של מקום ב"ה בעולם, והרבה יותר מזה שראוי לרצות במלוי הבקשה ראוי לרצות שיתקנו סודי המאורות העליונים, שדרך תקונו הוא במילוא עניני התפלה, שזהו ענין התפלה ע"פ סוד הספירות, וכיון שזכינו לענין התפלה שיעשה רצונו, שהוא בשפעת חסד ע"פ המנה המתחננים, הרי עצם התפלה היא הכנה רבה באפן המעולה לענין שפע הטוב והחסד ע"י גילוי המאורות הקדושים.

ו

מגיל כות"י דר' יוסי ברבי חנינא אברהם חקן תפלה שחרית, שנאמר וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם את פני ד', ואין עמידה אלא תפלה שגא, ויעמד פהם ויפלל, יצחק חקן תפלה המנחה, שנאמר ויבא יצחק לשיח בשדה לפנות ערב, ואין שיחה אלא תפלה, שגא, תפלה לעני כי יעטף ולפני ד' ישפך שיחו, יעקב חקן תפלה ערבית, שנאמר ויפגע במקום וילן שם, ואין פגיעה אלא תפלה, שגא, ואל תשא בעדס רנה ותפלה ואל תפגע ב"ה, וכרבות כ"י:), שליש לשונות אלה, עמידה, שיחה, פגיעה, מכוונת הן כנגד שלשה ענינים של תפלות התפלה בעבודה הש"ת, המחלת פעולת התפלה היא, שכל הענינים הקדושים המצויים הנעלים של יסודי היראה והמוסר, שקנה האדם בנפשו, התפלה תשרש אותם יפה בלב שלא ימטו מהסתערות רוחות של שחתת המוסר והעבודה ע"י יצר לב האדם ותאות הזמן, זמנה של פעולה זו הוא ביותר בשחרית.

תפלה ומורה

א

התפלה משמשת להכניס את כל ההורה וכל העבודה, כל החכמה וכל ההופעה, בחכמה טבעית, ומצמד נפשי קבוע, והיא חיי השעה, כלומר, שמתחיל את השעה, להיות עומדת ישר מול ינקת שפע חיי עולם, אבל התורה חיי עולם היא, למעלה מהטבעי, וכשיש טבע אז מעלה הנסים גדולה ועליונה מאד, אבל כשחוטב מתולדות נקראים הנסים טרדא כלפי שמא ומרעון של שינוי סדרי בראשית, "כמה גרע אדם הו" (שבת ז"ג:), והננו מתפללים להצמיד את הטבע, למען יהיו כל חיי עולם מבוססים אצלנו ומכוונים לקביעות תכונת חיי שעה, המופיעה תמיד בקרבנו, "כל הנשמה תהלל יה", על כל נשימה ונשימה הלילה ביוזר, ומתכפל שעה ועולם והיה לששועני. "בתקומתך אשתעשע — ואשעה בתקור תמיד".

ב

התפלה היא מלמטה למעלה, כיצד, מתוך אותו המעין, המלא קדושה טבעית, שבלבנו, הרניו דולים, מוציאים את הרגשותיו העליונות מן הכח אל הפעל, מכוונים לדומנו ולשגבו, לטהרן ולקדישן בקדושת הטהרה העליונה, והוללת כל הקדושות וכל הטהרות, כל החכמות וכל הדעות, כל הכינות וכל המחשבות, והננו עולים, וכמה שגדל שכלנו, כמה שידוככו מרחיגו, כמה שיהיה האופי של הדבקות האלהית יותר חזק בחיים, ברעיון וברצון, כמזג ובטבע, בתהלתה ובחכמתה, — כמה ורחיים יותר האורות המתגלים בנו ע"י הכערתנו המפליגות. וכל-מה שגורד יותר לתוך עומק הענין הנעצר והנשגב הזה, לתוך תהום פנימיות נפשונו וכל גדלו ועונו, הננו יכולים למוד בקיום יותר מודיקים את עליונותנו במהלך התפלה, וכשאנו עולים עולים עמנו כל שרשי היוותנו, כל ענפי נשמתנו, כל קיי החיים השופעים ממהותנו וכל מקורות החיים המפסיים עלינו, עד הביאם איתנו אל המהותיות הפרטית שלנו, והכל מתברך, הכל מתעלה, הכל מתקדש ומתרום, הכל שמה שמת ישראל, הכל עלו עליונות קודש, והטבע של הקדושה מתעלה ומדוכך, עד שהיא בא לכלל אופי הכרתי, לאופי שכלי פועל שאינו עוד נפעל, ושליט ורודה בכל מרחבי החיים, זהו משפט התפלה.

ובתורה הננו עוסקים בשילובי חיים מלמעלה למטה, מרום-פסגת השכל

שנאמר תכין תפילת קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב, רב נחמן בר יצחק אמר אף בתפלת שחרית, שנאמר ד' בקר השמע קולי" (שם ו:), יש אברים כפולים שרבים הוא רק ליתר שמירה, שבתפקיד אחד מהם הנשאר מלא את מקומו, ויש אברים כאלה שכל אחד מהם יש לו ערך עצמי, ואם יפקד אחד מהם אין השני מלא את מקומו, כל אחד משלם התפלה, הקבועות בומרתה, היא מכוונת לענין מיוחד בעבודת התפלה, באופן שאין לדון אותן בכלל האברים הפעולים, שע"פ מתוך שלשתן תעלה בדיני תפלה מוגנת אחת, אלא שכל אחת צריכה היותה נייחדת לעצמה, היסוד האחד הוא נגד המגברות יצר לב של האדם בהוללות וסבלות שבמעורבות עסקי העולם, שמתפלה מחזירה את האבהה הרוחנית ע"י שפכו שיח לך ומדיחה ממנו כל טיח טפל ע"י רוסמות המושגים הסתורים בדעת אלהים ועבודתו, לזאת פועלת תפלה המנחה, הבאה אחרי תקי העסקים הממניים של היוום, וכמו שנועה בה אליהו במלחמתו בעבודת הבעל, תפלה ערבית מרוממת את רוח האדם במשמרת כבוד נפשו בטוהרת המחשבות וההרהורים, "תכון תפילתי קטרת לפניך", שתקטרת "דבר בחשאי" משפיעה לתקון דרכי האדם בדרכי נשימתה ומכפתה על לשון-הרע שבצנעה (ובחס פ"ח:), שעיקרה הוא ע"י מחשבת זולת, כמש"כ, ואיש את רעהו רעהו אל תחשבו בלבבכם, אמנם בבוקר, שלא נדבקו השפעות רעות לנחת הנפש, אבל הם נעדרים שלמות חילתה ע"י המגברות צד החומר בזמן השינה של הלילה, אז תפלה שחרית מעירה ומסדרת אותם במערכת הקודש ברוגמות השכונות הצדק היחיד ביראת ד' ואהבתו, "ד' בקר השמע קולי בקר אעריך לך" מערכת לבבי וכחות נפשי, "ואצפה" כי אתה תהי' עמדי לאמץ חילי, כי הבא לטהר נסייעים אותי.